

Neus Sanmartí

La Neus Sanmartí és professora emèrita de la Universitat Autònoma de Barcelona i doctorada en ciències químiques i té llarga experiència com a professora de secundària. A més, està especialitzada en la didàctica de les ciències i en recerca sobre l'avaluació formativa, el llenguatge en relació a l'aprenentatge científic i l'educació ambiental.

“Cal transformar el discurs del *no*, construir alternatives que siguin realment gratificants”

Com es construeix i es desenvolupa la consciència ecològica?

No és fàcil la pregunta, si tinguéssim la resposta ja fa molts anys que ho hauríem posat en pràctica. Hi ha moltes variables que hi influeixen, però n'hi ha dues que són fonamentals.

Per una banda, que es puguin construir equips que entre ells s'animin, ja que en general l'educació no és una cosa individual, sinó que és col·lectiva. S'ha comprovat que germans que han rebut la mateixa educació, un pot actuar responsable ecològicament i l'altre no tant. El que s'ha vist que influeix molt és el grup d'adolescència, les seves característiques i els seus líders. Per tant, jo crec que un dels factors que s'ha de treballar molt bé és aquesta construcció de grups.

Per altra banda, també crec que és molt important el coneixement. També està estudiat que les persones que es mantenen són aquelles que tenen un coneixement, perquè sinó quan hi ha problemes i dificultats, les que no tenen aquests coneixements abandonen el treball. Per tant, crec molt en la importància del coneixement, les persones que en tenen poden ser creatives, fer propostes, anar endavant i no ser purament receptores, obeeïdores de consignes.

Com aconseguim que es aquesta consciència es transformi en accions?

Fa molts anys que s'estan fent campanyes i els resultats són molt minsos. Fins a quin punt s'han replantejat que la campanya és puntual i que potser té un efecte immediat però que no és sostenible a llarg termini?

Crec que s'ha de replantejar el sistema d'eixamplament i el primer és aconseguir grups de base que funcionin, no és quelcom individual. Fer un treball per aconseguir que s'empoderin entre ells i quan tinguin una dificultat que entre tots decideixin com tirar endavant. Perquè un de sol abandona, perquè és més fàcil no fer res i viure tranquil que estar barallant-te amb totes les coses que hauries de fer per ser conseqüent actuant.

Quan els canvis i compromisos es prenen a nivell institucional com s'aconsegueix que arribin a la ciutadania i a l'escola?

L'escola, que és el que jo més he viscut, té un paper molt important pel que fa al coneixement. No vol dir saber el perquè concret d'una cosa, sinó tenir arguments que vagin més enllà, que puguis construir sobre això, que puguis inventar, que puguis criticar les decisions que es prenen, que puguis proposar alternatives, etc. Això només ho fa l'escola.

Per exemple, a l'escola es fan molts treballs de com hem de reciclar i això ja s'aprèn a casa. Però si es vol fer un a proposta alternativa a l'Ajuntament per millorar el reciclatge, per exemple, això ja requereix un coneixement que necessita temps. I jo crec que aquesta és la funció de l'escola, ajudar a construir coneixement i això requereix temps, treballar-ho a poc a poc, amb idees complexes, per entendre perquè es fan les coses.

A nivell de ciutadania és molt més important treballar els grups que proposen solucions, que actuen, que tenen objectius comuns per anar endavant i això s'hauria de promoure i estimular més. Que fos una cosa anarvertida, que els temes ambientals no es veïessin com si fossin un càstig "no puc fer això, no puc fer allò". Sinó treballar més amb el "què puc fer".

Cal transformar el discurs del "no", construir alternatives que siguin realment gratificants.

Per ser crític has de tenir coneixement, és un treball entre l'emoció i la raó. En tot aspecte educatiu té molta importància aquest equilibri. Les dues coses s'han de donar a l'hora, en qualsevol tipus de camp educatiu, però en el camp de l'Educació Ambiental, i en general dels valors, això és fonamental.

Quins han de ser els protagonistes de l'Educació Ambiental per assolir els reptes que aposten per la sostenibilitat de la vida i el medi ambient?

Els aprenents, però si són protagonistes de veritat han de començar de zero, han de ser realment els que fan la proposta, evidentment acompanyats. Però això vol dir que hem de confiar-hi més.

I crec que això passa en general, per exemple, en com funcionen i decideixen les institucions, s'ha comptat molt poc amb la gent. S'hauria de pensar molt més des de la base. Es fan unes propostes des de dalt, molt macros, però les petites coses són les que ajuden a avançar, no les grans decisions. I repensar i ajudar a veure què fem malament ajuda. Es pot fer diferent.

Cal empoderar els protagonistes

Sí, donar-los moltes més possibilitats. Ara l'Educació Ambiental no està prou integrada, són programes puntuals que queden a part, donen idees però no sorgeix de la pràctica dels mateixos aprenents.

A més, qui s'ha de regular-avaluar és el propi aprenent. És ell qui ha de decidir què està fent bé o no, i què pot fer per fer-ho millor. Perquè sinó estarà esperant que li diguin, i "sí no em veuen doncs no ho faig". S'ha d'aconseguir que en el marc de l'escola sigui aquesta i no un grup o una activitat a part, sinó que tot ha d'estar impregnat d'aquesta idea. I no és fàcil.

De totes maneres, és com em sembla que podria ser. Ningú sap segur com hauria de ser. Veient el que passa i el que s'ha investigat, aquí tenim possibles hipòtesis de treball. El que sabem és que tal i com ho fem no funciona gaire. Tot i això estem molt millor que fa 30 anys, però a partir d'ara hem de fer un gir, no podem estar fent el que fèiem fa 20 anys. Hem de canviar, perquè sinó creem dos mons, i hem d'abordar aquesta separació.

Com es poden fer arribar els valors de sostenibilitat de la vida i el medi ambient a la comunitat educativa i a infants i joves?

És difícil, però tenim un repte perquè no quedin tan separats aquests dos mons. Tindrem un problema greu si no aconseguim que aquests discursos entrin amb el que fan i amb el que gaudeixen infants i joves.

Quina hauria de ser la relació entre l'Educació Ambiental i l'entorn?

Crec que l'escola està donant passos en aquesta línia de treball. Abans, l'escola i el que fèiem fora eren dues vides separades. Cada vegada més les escoles estan connectant, el que s'hi treballa és l'entorn. Per aprendre ciències, matemàtiques, llengua, etc. d'on partim és d'un problema real de l'entorn.

Treballant per projectes, treballem sobre el barri, la pobresa que hi ha, etc. Estem treballant sobre problemes reals, connectant amb entitats del barri, que és al que em referia de treballar en grups, grups del barri. I aquests grups poden anar a l'escola a explicar què fan o a demanar ajuda.

Els projectes que engeguem estan connectats amb l'entorn. D'aquesta manera infants i joves poden veure gent que està treballant, que fa coses, i veuen que ells poden fer coses per ajudar. I això, alguns centres, escoles i instituts ja ho estan fent.

De la teoria a la pràctica

Una pràctica del teu dia a dia que contribueixi a la sostenibilitat?

Visc a ciutat i el que faig són coses lligades al fet de reduir. El que em preocupa és com reduir. No és una cosa d'un dia, perquè costa anar canviant hàbits.

Amb l'educació ambiental aconseguirem...

...empoderar! Empoderar nois i noies perquè es vegin capaços d'actuar. Que es vegin amb possibilitats de fer-ho i que evidentment ho aprendran fent-ho. No és tant que ho facin, sinó que vegin que val la pena, que cal fer-ho.

Un repte assolit?

L'Educació Ambiental és un tema que ha entrat a l'escola. Fa 50 anys ni se'n parlava, ni era un tema.

Un repte pendent?

Que l'Educació Ambiental ho impregni tot, que no sigui una cosa paral·lela. I potser per aconseguir-ho hem de generalitzar, que no és tant parlar d'Educació Ambiental, sinó que hem de ser responsables en tots els aspectes de la vida, no fer capelleta d'Educació Ambiental, d'Educació per la salut, etc.

Fa anys la Lucie Sauvé parlava d'educació per a la responsabilitat, aquesta idea en la que entren tots els temes transversals.

Organitza:

Amb el suport de:

Ajuntament de
Barcelona

